

Koll på Stormaktstiden

Basboken

Lärraranvisning punktskrift

Verksnummer: 30771

Lärraranvisningens innehåll

Lärraranvisningen är till för att du som undervisande lärare ska få information om hur den pedagogiskt anpassade boken skiljer sig från originalboken och hur ni kan arbeta med den. Nedan kan du läsa vad respektive del i lärraranvisningen handlar om, så att du kan förbereda och planera arbetet med läromedlet på bästa sätt.

- **Generella förändringar av boken**
Under denna rubrik beskrivs de generella tillägg och ändringar som är gjorda i den punktskriftsläsande elevens bok, till exempel på vilket sätt ikoner eller text i marginalen är hanterade.
- **Till läsaren**
I den pedagogiskt anpassade boken återfinns alltid en text som riktar sig till eleven. Samma text hittar du också i lärraranvisningen. Den innehåller information som kan vara bra för läsaren att känna till innan arbetet med boken påbörjas. Läs denna text tillsammans med eleven!
- **Pedagogiska tips**
I denna del av dokumentet hittar du pedagogiska och metodiska förslag på hur ni kan arbeta med de olika uppgifterna i boken. Du hittar också exempel på hur skolan bör tänka kring läxor, taktila bilder, provsituationer osv. Här återfinns också förslag på olika pedagogiska hjälpmedel som skolan kan behöva köpa in eller ta fram för att ni ska kunna arbeta med boken på ett bra sätt.
- **Bildbeskrivningar**
Här hittar du en sammanställning av alla de bildbeskrivningar som beskriver originalbokens bilder.

Återkoppling och synpunkter

Dela gärna med dig av dina synpunkter på den pedagogiska anpassningen av denna bok till anpassningsfunktionen@spsm.se eller ring oss på tel. 010-473 50 00.

Behöver du komma i kontakt med försäljningen går det bra att mejla till order@spsm.se eller ringa på tel. 020-23 23 00.

Trevlig läsning!

Lärraranvisning

Titel: Koll på Stormaktstiden Basboken

Författare: Lindström

ISBN: 978-91-622-7061-2

Innehåll

Generella förändringar av boken	1
Till läsaren.....	2
Pedagogiska tips	3
Bildbeskrivningar	5

Generella förändringar av boken

- Pedagogisk anpassning gör läromedel tillgängliga för elever med synnedsättning genom omarbetningar av visuellt beroende text och bilder. Målet med pedagogisk anpassning är att elever med svår synnedsättning/blindhet ska kunna använda läromedlet på samma sätt som sina klasskamrater. De anpassade uppgifterna ska ha samma pedagogiska innebörd som förlagan och eleven ska vara lika självgående i den anpassade boken som de övriga klasskamraterna i sina böcker.
- Plocka upp den tryckta punktskriften samt eventuella svällpappersbilder så snart du kan och förvara pärmarna stående. Punktskriften riskerar att plattas till och svällpappersbilderna kan klibba ihop om de förvaras liggande. Den tillfälliga doft som kan förekomma då svällpappersbilderna är nytryckta hinner också avta tills de ska användas av eleven.
- Bildtexterna är infogade i bildbeskrivningarna.
- Ikonen "en kungakrona" har ersatts med en full punktskriftcell samt rubriken "Fråga".
- Bildregistret utgår.
- Registret på sid 48 är placerat efter innehållsförteckningen.
- Pärmens tidslinje är placerad i början av boken efter innehåll och register.

Till läsaren

Registret i boken finns efter innehållsförteckningen.

Bildbeskrivningar finns till de flesta bilder.

Det är dock svårt att få med allt på bilden i en bildbeskrivning så ibland kanske du behöver lite extra information från din lärare.

Det är också bra att kolla igenom bildbeskrivningarna innan ni börjar läsa ett nytt kapital då är det lättare att hänga med när kompisarna och läraren pratar om texten och bilderna.

Du behöver en taktil världskarta, en Europa- och en Nordenkarta. Du kan då exempelvis använda dina taktila kartor i geografi eller be din lärare om en taktil karta.

I slutet av varje kapitel finns det en fråga. Svartskriftsbokens kungakrona har ersatts med rubriken é Fråga:

Pedagogiska tips

- Bildbeskrivningar finns till de flesta bilder. Bildbeskrivningarna kan dock aldrig ge exakt samma information som de seende eleverna får genom att se på bilderna, samtala därför gärna om bilderna och ge den extra information som eleven med synnedsättning kan ha nytta av för att få samma förståelse för bilderna/texterna som de seende eleverna. Berätta lite mera utförligt om vad som är kännetecknande för olika personer i boken, gamla skrifter eller hur slotten på 1600-talet såg ut.
- Det finns flera kartor i boken. Utgå från en taktil karta och samtala med eleven om var olika områden är belägna. Det hör till allmänbildningen att veta var olika platser etc. är belägna, tyvärr är denna information inte lika lättillgänglig för eleven med synnedsättning som för de seende eleverna och därför kan det vara bra med en individuell genomgång.
- Utgå alltid från elevens befintliga kunskaper. Man kan använda elevens geografikartor. Det som behövs är en världskarta, en Europakarta, en karta över Sverige samt en Nordenkarta.
- Kartor kan beställas från SPSM Läromedels Basbilder som man sedan kompletterar med aktuell information.
- Med hjälp av häftmassa och vaxsnören kan man tydliggöra bokens information på kartorna och kartorna kan då även återanvändas.
- Om man är i tidsnöd och inte har en taktil karta så kan man även göra en sådan själv på ritmuffen.
- Ritmuffen är ett bra hjälpmedel då det saknas taktila bilder exv. kartor/flaggor. Rita en **enkelt** skiss. Skala bort all onödig information. Man kan även göra det enkelt för sig genom att göra en kopia av den bild man vill rita genom att kopiera den i skolans kopian. Sedan är det bara att stoppa in den kopierade bilden i ritmuffen. Fyll i de konturer som Du anser behövs för förståelsen och skriv sedan den text som eleven behöver genom att sätta in ritmuffen i elevens Perkinsmaskin. Gör gärna en "Nyckel med förkortningar" så kan man få med lite mera information på ritmuffsbilden. Även tidslinjen på pärmens insida kan vara bra att illustrera på ritmuff.
- Eleven med synnedsättning behöver få tillgång till de möjligheter som finns tillgängliga för att taktilt befästa och fördjupa sina kunskaper, men även använda andra sinnen som smak, lukt och ljud. Exempelvis kan man känna på olika tyger och broderier, gamla böcker. Återigen så kan en ritmuffsbild vara till hjälp för att visa hur olika saker ser ut. De seende eleverna får så mycket gratis genom synen som icke seende behöver få tillgång till på annat sätt. En pedagogisk utmaning som också uppskattas mycket av seende elever.
- Tänk på att det tar **längre tid** för eleven med synnedsättning att läsa igenom texterna och att läsa igenom bildbeskrivningarna kräver extra tid.
- Vid prov har eleven med synnedsättning också rätt att få **mera tid** till sitt förfogande.

- Läs "Till läsaren" gemensamt med eleven så att han/hon får information om bokens upplägg och utformning.

Bildbeskrivningar

1

En tecknad tidslinje som visar tidsperioden: 10 000 f.Kr. – år 2000

(inom parentes några av tidslinjens bilder)

före 10 000 f.Kr. - istiden

10 000 f.Kr. – stenåldern (den första människan, olika djur, stenyxa)

år 1800 f.Kr. - bronsåldern (hällristningar)

år 500 f.Kr. - järnåldern

Kristi födelse (Jesus föds) år 0

år 800 – vikingatiden (vikingaskepp, runsten)

år 1100 - medeltiden (en blå sköld med tre gyllene kronor, kyrka, Heliga Birgitta, den röd-vita danska flaggan, drottning Margrete med en Nordenkarta)

år 1500 - Vasatiden (den gulblå svenska flaggan, kung Gustav Vasa, bibeln, ett slott samt bloddroppar)

år 1600 Stormaktstiden

år 1611 Gustav II Adolf, Axel Oxenstierna

år 1628 Skeppet Vasa sjunker Sverige med i 30-åriga kriget

år 1632 Kristina

år 1654 Karl X Gustav

år 1660 Karl XI

häxor bränns 1670-talet

år 1697 Karl XII (död 1718)

år 1720

år 1800

år 1900

år 2000 – nutid

3

Stormaktstiden - sex bilder

En målning som visar Gustav II Adolfs död vid slaget i Lützen den 6 november år 1632. Kungen hänger livlös på ena sidan av hästen och runt omkring i dimman pågår kriget för fullt.

Ett fotografi på Gustav Adolfs uppstoppade häst Streiff.

En skämtsam teckning som visar när prästen fick ett besök av kungens fogdar.

En målad familjetavla på svenska kungafamiljen år 1683.

Ett porträtt på drottning Kristina samt några djurteckningar gjorda av Karl XII.

4

En målning som visar Gustav II Adolfs död vid slaget i Lützen den 6 november år 1632. Målningen är gjord 1855 av Carl Wahlbom. Kungen hänger livlös på ena sidan av hästen och runt omkring i dimman pågår kriget för fullt. Kungen hade inte metallharnesk utan ett skydd gjort av älghud och det gav inte lika bra skydd som ett harnesk.

4

Ett fotografi på Gustav Adolfs uppstoppade, bruna häst Streiff.

5

Ett fotografi på Gustav II Adolfs gråa älgskinsrock.

5

En tecknad bild på en gråklädd bonde som drar en ko efter sig.

Mannen säger: Ja, inte var det jag som hade stor makt.

5

Ett fotografi på Skokloster som byggdes i mitten av 1600-talet i barockstil.

De vita slottsväggarna är täckta av många fönster och på bilden syns även tre torn.

6

En tecknad Europakarta där man bl.a. kan se Sveriges gränser år 1658, när stormakten var som störst.

Sverige bestod av nuvarande Sverige, området runt den norska staden Trondheim, Finland, de ryska områdena Kexholms län, Ingermanland och Livland, delar av de nuvarande baltiska staterna samt en stor del av Pommern, Wismar och Bremen-Verden (beläget i nuvarande Tyskland).

6

En målning av Solkungen Ludvig XIV från 1700-talets början. Han har en svart, lång lockig peruk.

Han står rak i ryggen och tittar på målaren i sina vackra kläder. Både runt halsen och handlederna är det massor av spetsar. Hans byxor är ljusgrå och liknar mer ett par strumpor och över axlarna har man draperat ett tyg, som är dekorerat med den franska liljan. På fötterna har han sandalliknande högklackade skor med orange rosetter och klackar. Vid ena sidan hänger ett gyllene svärd.

7

Här är ett annorlunda porträtt av den tyske kejsaren. Det togs som krigsbyte från Prag och hamnade på slottet Skokloster i Sverige.

Porträttet målades av italienaren Giuseppe Arcimboldo på 1500-talet. Kejsaren är målade som karikatyr gjord av blommor och grönsaker.

7

En tecknad bild som visar en gråklädd bondefamilj, mor, far och ett barn.

Det fanns ungefär hundra miljoner bönder i Europa. Det var de som betalade kungarnas och adelsmännens krig och lyx.

7

En målning som visar den ryske tsaren Peter den store klädd i en praktfull rustning. Han har halvlångt brunt hår samt en liten smal mustasch.

8

Två tecknade bilder

1

Första teckningen är gjord av Per Lindeström som reste med samma skepp som Margareta. Han skrev och tecknade en bok om resan och Nya Sverige. Här har han ritat en indianfamilj.

Indianerna är klädda i korta kjolar och håller i stora lurar. I bakgrunden ser man en springande man med pil och båge.

2

På den tecknade kartan kan man se resan som Margareta och Per gjorde. De seglade från Göteborg ner mot Kanarieöarna och sedan över Atlanten till Nya Sverige på Nordamerikas östkust.

Svenska adelsfamiljer samlade på spännande föremål från andra världsdelar. Det här är en klubba från indianerna i Nya Sverige. Den har sparats på Skoklosters slott.

Klubban är svart och dekorerad med ett ansikte.

10

En målning på Gustav II Adolf

Han har ett spetsformat, kort pipskägg samt en ljus, uppåtböjd mustasch. På huvudet har han en svart hatt med vita fjädrar.

Han är klädd i en gul kostym dekorerad med spetsar. Det är spetsdekorationer till och med längst ner på de korta byxbenen och i de vida stövelskaften. Över den gula dräkten är ett blått brett band draperat.

10

Två kvinnoporträtt på Ebba Brahe och Maria Eleonora.

11

Här är ett av Gustav II Adolfs flygblad.

Gustav II Adolfs här och den tyske kejsarens här möts på slagfältet. I spetsen för härarna rider de båda ledarna. Gustav II Adolf rider på ett lejon. Den tyske kejsaren rider på en lömsk varg utklädd till ett oskyldigt får.

12

En målning som visar slaget vid Breitenfeld i Tyskland 7 september 1631.

Bilden visar de båda arméernas strategiska positioner. De svenska kanonerna står uppradade mot kejsarens trupper.

12

En karta över Tyskland

På kartan ser du hur legoknekten Peter färdades runt. De två mest kända krigsplatserna Breitenfeld och Lützen är markerade. Legoknektens färd är markerade med en linje som går fram och tillbaka över Tyskland i ett enda virrvarr.

Trettioåriga krigets strider utkämpades mest i Tyskland. Kriget var rörigt.

13

En tecknad bild som visar Peter och hans familj. De står på rad framför en vagn. De är gråklädda och Peter håller i en bössa. Hans fru håller deras lille son i famnen. De två döttrarna finns också med på bilden. En gryta hänger över en öppen eld. Landskapet runt om dem ser kargt och magert ut.

13

En svartvit bild som visar en hjälpreda. Man ser pojken i profil med huvudet böjd över något som han ska hålla reda på. I bakgrunden pågår striderna.

13

En målning som visar hur man skjuter ihjäl folk och plundrar allt man kommer över.

14

Ett fotografi på en handskrivna sida med namnen på de pojkar som togs ut för att delta i kriget.

14

En tecknad bild som visar när skeppet Wasa med svenska flaggan i topp sjunker i vattnet utanför Stockholm.

15

En bild som visar hur man utifrån ett upphittat skelett byggt på olika delar för att till slut få fram ett tänkbart ansikte utifrån de kunskaper som vi har från den här tiden. Mannen har fått halvlångt hår, helskägg samt en svart skjorta med vit stor krage.

15

Ett fotografi på ett skelett där man lagt alla skelettdelarna på rätt plats.

15

Tre fotografier

På Vasa hittade arkeologerna många föremål som är spår efter människornas vardagsliv.

- 1 En sko i läder som påminner om våra dagars sandaler.
- 2 En trefots gryta gjord i lera. Den kunde man ställa i elden när man lagade mat.
- 3 Ett trädytta som man kunde använda som förvaring till olika saker.

17

Ett porträtt av Ebba Brahe

Hon har ett svart dok över huvudet som döljer hennes hår och runt halsen en stor, fyrkantig, vit krage.

17

Ett fotografi på en kanon som vilar på en vagn med stora hjul.

17

Ett fotografi på en svart, rund kanonkula.

18

Ett porträtt på Axel Oxenstierna

Han har en uppåtböjd mustasch och ett fyrkantigt skägg.

Axel var finurlig. En gång ordnade han ett viktigt möte i Tyskland med adelsmän från olika länder. De bråkade om hur de skulle sitta vid bordet och vilka som skulle få de finaste platserna. Axel tröttnade på deras käbbel, tog bort stolarna och så fick alla stå på mötet istället!

18

En tecknad bild på två män framför en väderkvarn. Den ene mannen är svartklädd med hatt. Den andra mannen påminner om en gråklädd tomte med en säck på ryggen fast det är kanske en mjölnare.

19

Sex tecknade bilder som illustrerar maktpyramiden.

Överst en liggande kung med krona på huvudet. Sedan ett adelspar i vackra kläder. Därefter tre sittande präster i svarta kläder med vita kragar. På fjärde bilden ser man stadsbor som bedriver handel. Flest människor är det på femte bilden som visar de gråklädda bönderna.

På sista bilden visas liten grupp i samhället som här illustreras med en lärare och dennes elev.

19

En tecknad bild som visar en budbärare som springer med ett meddelande mellan de olika ståndens hus i Stockholm.

20

En tecknad bild som visar hur två människor flyger ur en släde när snön blir för svårframkomlig för hästen. Man ser även ett timrat hus med halmtak.

21

En svartvit teckning som visar en ridande postiljon som blåser i sitt posthorn, samt en bild på tidningen Ordinari Post Tijdender, Anno 1645. N.4.

Sidan är gjord med tryckta snirkliga bokstäver.

22

Två bilder i kombination

En svartvit bild som visar Giötheborgs bebyggelse från havet. I ena hörnet av bilden ser man murargossen Burkus med murslev i handen och apan som biter honom i huvudet.

23

En bild som visar husen i en stadsdel i Stockholm där Stockholms barnhus var beläget. Detta var ett stort hus byggt i flera våningar. I nedre kanten på bilden ser man fyra gråklädda barnhusbarn.

24

Ett fotografi på ett uppslag i en kyrkobok. Man kan se hur man förhand skrev in personens namn, födelse, dop, giftermål och dödsdag i olika kolumner.

24

En skämtsam teckning som visar när prästen fick besök av kungens fogdar. Fogden står och skriver med sin fjäderpenna när prästen redovisar vad som kunde beskattas i byn.

Bakom prästen ser man en ko och två kalvar. Men i bakgrunden håller en kvinna på och gömmer resten av djuren.

25

Tre bilder

En tecknad geometrisk karta som visar hur det såg ut i Ullfors by 1640. Husen ligger samlade på rad. De har fått var sitt nummer. På kartan finns olika detaljer inritade, exempelvis gårdsgårdarna runt åkrarna.

Den andra bilden är ett flygfotografi över samma by. Det är nu fler hus på bilden men fortfarande ser man husen som ligger på rad bredvid varandra.

Under flygfotot står en tecknad lantmätare vid sitt arbetsbord där han håller på att rita en geometrisk karta. Han håller i en mätkedja och säger: Fusk med flygfoto!

26

Ett fotografi på en gammal samisk trumma målad med gudar och andra figurer.

26

En tecknad bild som visar två saker som kunde hända samerna.

En man sitter vid älvkanten med en död gosse i knäet. Han försöker att återuppliva pojken med hjälp av trumman och sin sång.

Lite längre bort längst älvkanten ser man hur två män drar en man, som är fastbunden i båda händerna, fram och tillbaka i älven medan vattnet forsar ur munnen på honom.

27

Ett fotografi på framsidan av Joannis Schefferis bok Lapponia. På bokens framsida ser man även två samer och en ren.

28

En tecknad bild som visar en man som står och håller i en naken baby. Babyn är ganska luden och mannen pekar förundrat på hårstråna.

28

Ett fotografi på ett klänningsliv med långa ärmar. Det är sytt i flera våder med fina dekorationer.

28

En målning från 1653 som visar drottning Kristina sittande på en stegrande häst.

Drottning Kristina säger i en pratbubbla:

Jag hittade på många talesätt som jag skrev ner. Här är ett:

Det är lättare att dra ut i krig än att gifta sig!

Bakom drottningen på hästen sitter en rovfågel och hon följs av en vackert klädd långhårig pojke samt tre hundar.

29

Två bilder

Den första bilden är en målning på prinsessan Kristina endast 7 år gammal.

Hon är klädd i en tidstypisk klänning med smal midja och lång utsmyckad kjol. Klänningen är prydd med spets runt hals och armar.

Bild nummer två är ett kopparstick som visar Norrmalmstorg framför slottet. Drottning Kristinas intåg i Stockholm gick genom denna stora triumfbåge som syns på bilden. Den var byggd av trä och papper men målad så att den såg ut att vara av sten.

29

En tecknad bild som ska illustrera drottning Kristinas abdikation. På bilden ser hon ut att säga, ser ni nu att jag har tagit av mig kronan och vill avgå som drottning.

30

En tecknad bild på ett lejon som sitter framåtlutad och ser trött ut.

Kristinas kröningsfest höll på i många dagar. En dag skulle det vara djurhetsning. Ett lejon skulle slåss mot en björn! Men djuren ville inte slåss. Lejonet gick istället och la sig för att vila. Prästen Jonas Petri som stod i publiken skrev om händelsen i sin dagbok.

30

En målning där drottning Kristina sitter vid ett bord och samtalar med filosofen Descartes. I rummet finns ytterligare en massa finklädde människor som lyssnar till deras samtal.

31

En teckning som visar en vetenskapsman som kollar på himlen i sitt teleskop.

På 1600-talet blev naturvetenskapen allt viktigare. Vetenskapsmännen undersökte själva världen och naturen istället för att lita på vad som stod i Bibeln och gamla böcker.

31

Ett fotografi på ett teleskop som du kan se på Skokloster. Det är som en lång tub som smalnar av i båda ändarna. Teleskopet har dekorerats med olika mönster.

31

En tecknad bild som visar en skäggig man iförd lång, blå rock och knäbyxor. Han har precis låtit ett äpple falla mot marken.

32

Tre bilder

1 En äldre bild på Läckö slott.

I slutet av stormaktstiden ritade arkitekten Erik Dahlberg av Läckö och flera andra av Sveriges finaste herrgårdar och slott. Han fyllde på bilderna med torn och detaljer som inte alltid fanns i verkligheten.

2 Ett fotografi Läckö slott

Så här ser Läckö slott ut idag. Adeln byggde många fina herrgårdar runtom i Sverige under stormaktstiden. De byggdes efter senaste modet i Europa och var ofta fyllda av konstverk och målningar.

Slottet på fotografiet har inte lika många torn som på den ritade bilden. Slottet är vitmålat och omges av en vit mur.

32

En målning

Här är Maria Euphrosyne och Magnus Gabriel avmålade. De bär typiska rikemanskläder. Kläderna har många lager tyg, guld, fjädrar och tofsar. Allt skulle se stort, mäktigt och påkostat ut. Den stilen kallas barock.

33

En tecknad flicka som glatt kollar på ett dockskåp. Dockskåpet är ett fotografi.

Det här dockskåpet är från stormaktstiden. Med hjälp av det kunde adelsflickor lära sig hur ett stort hushåll fungerade.

34

Två bilder

En tecknad bild som visar två runda, matglada herrar som sitter och äter vid ett bord samtidigt som de plockar röda äpplen direkt från ett träd.

Adelns festmåltider var ofta påkostade. Vid mycket stora och viktiga fester kunde 600 maträtter serveras! Till efterrätt kunde ibland hela fruktträd bäras in, så att gästerna fick plocka frukten själva.

En målning

Så här såg Magnus Gabriel ut när han blev gammal. Många adelsmän blev tjocka och plufsiga med tiden. Det visade att de hade råd att äta.

Magnus Gabriel De la Gardie har långt, brunt, lockigt hår. Hans kläder är rikligt dekorerade. Han har även en ring på lillfingret.

35

En teckning som visar en trött skrivare som med fjäderpenna skriver Ingierd Gunnarsdotters visa nummer 297!

Magnus Gabriel skickade ut sin sekreterare på Läckö slott till gumman Ingierd Gunnarsdotter. Han fick skriva upp 300 gamla visor som hon kunde utantill. De finns kvar än idag på Kungliga biblioteket i Stockholm.

35

Två bilder

Ett fotografi på en lång tand.

Adeln samlade på ovanliga föremål men visste inte alltid vad de var. Föremålen visades upp för gäster. Det här trodde man var ett enhörningshorn. Egentligen var det en tand från en narval.

En tecknad bild som visar en kvinna som pekar på en stor sten som ligger på marken. Bakom stenen står en jätte.

36

En målning och en tecknad karta

Målningen föreställer Karl X Gustav. Han har halvlångt, mörkt hår och en liten, smal svart mustasch.

Han står med ena foten på en Nordenkarta, där foten täcker landet Danmark.

36

En målad familjetavla på kungafamiljen år 1683.

Från vänster Karl XI som lutar armen mot stolen där änkedrottning Hedvig Eleonora sitter och pekar på den lille, halvnakne Karl (blivande Karl XII). På bordet står Karls syster Ulrika Eleonora den yngre. Sedan ser man Ulrika Eleonora den äldre.

På väggen bakom dem hänger en oval målning som föreställer Karl X Gustav, som var död när tavlan målades.

Den enda i kungafamiljen som var med under nästan hela den karolinska tiden var drottning Hedvig Eleonora. Hon var från Tyskland och gift med Karl X Gustav. Men hon blev änkedrottning redan vid 24 års ålder när Karl Gustav dog.

Änkedrottning Hedvig Eleonora var med och styrde Sverige. Hon lät bygga Drottningholms slott.

Ulrika Eleonora den äldre från Danmark var gift med Karl XI. Hon blev tvungen att spela kort med svärmor.

Ulrika Eleonora den yngre var syster till Karl XII. Hon blev drottning när stormaktstiden var slut.

37

En tecknad bild som illustrerar ordet envælde.

En mycket glad kung med en stor krona på huvudet. Personerna i bakgrunden är inte lika glada som kungen.

37

En tecknad bild som illustrerar ordet indelningsverket.

En soldat i full utrustning som får sin försörjning av de gråklädda bönderna.

37

En tecknad bild som illustrerar ordet reduktion.

En tårögd Magnus Gabriel Del la Gardie överlämnar en symbolisk miniatyrgård till en mycket glad Karl XI.

38

En målning på Karl XI till häst.

Den vita hästen står på bakbenen. Karl XI fick hästen Brilliant i gåva av den franske kungen Ludvig XIV. Krigshästar tränades hårt för strid. De fick inte vara rädda för pistolskott, trummor eller eld. De tränades att sparka framåt och bakåt. Det var bra när fienden kom för nära.

38

Ett fotografi på en klädedräkt, en s.k. kolt. Den påminner om en klänning med lång kjol, väst med långa fransar och vit skjorta. Tyget i kolten har ett vackert mönster invävt i tyget.

Den här dyrbara kolten från Paris bar Karl XI som 4-åring när hans pappa hade dött. Karl uppfostrades till kung. Han hade lätt för att lyssna och förstå, men svårt för att läsa och skriva. Bäst trivdes han när han satt till häst och övade krig.

39

En tecknad bild som visar en död man upphängd på en stolpe. Bredvid står en gråtande kvinna.

39

Ett fotografi på ett kopparmynt med tydliga stämplor, en i varje hörn samt även en stämpel i mitten.

Det här är ett av mynten som hittats från Loshultskuppen.

39

Framsidan på en ABC-bok med en bild på en tupp.

Karl XI ville att skåningarna skulle bli svenskar. Han lät trycka upp en svensk ABC-bok och dela ut den i Skåne. De skånska prästerna fick stränga order om att bara sjunga och tala på svenska i kyrkan. Vid stormaktstidens slut hade skåningarna slutat göra motstånd.

39

En tecknad bild som visar hur några snapphanar stoppat svenskarnas transport med kopparmynt. Mannen i den första vagnen håller upp händerna i luften medan mannen i den andra vagnen försöker fly undan angriparna.

40

Ett fotografi

Ingen av de kvinnor som pekades ut som häxor åkte till Blåkulla i verkligheten. Men några av dem ägnade sig faktiskt åt trolldom. Här är några magiska saker som domstolen tog från Elin Eriksdotter, som anklagades för att vara häxa: en hönsfot, en björnklo, en skallbit, en

benbit med ett inskuret ansikte och en pinne med en skinnbit. Pinnen kallades mjölkhare och användes för att stjåla mjölk med trolldom från grannens kor.

40

En tecknad bild som visar hur Gertrud Svensdotter räddar en get.

41

En tecknad bild som visar när djävulen bjuder en man på hemsk mat. Man ser mannens ansikte sticka fram bakom ett fat fyllt med ormar, fladdermöss och grodor.

41

En tecknad bild på en tjej som säger: Förlåt, det var inte meningen!

41

En svartvit tecknad bild med en "häxa" och tre barn som sitter på en kvast på väg till Blåkulla.

41

En tecknad bild som visar vad som händer på Blåkulla. Här brinner en eld där två kvinnor står mitt i elden. Några barn rider på en bock. En kvinna åker på en eldgaffel och en annan talar med djävulen.

42

En tecknad bild som visar när slottet Tre kronor brinner. Två kvinnor står i förgrunden på bilden och ser förskräckt på branden. En massa andra människor står också och tittat på branden.

42

Det finns både teckningar och läxböcker kvar från Karl XII:s barndom. Här har han skrivit upp namnen på några djur på latin och svenska och ritat dem.

Djurens namn står till vänster exv. Elephantus, Camelus och till höger ser man Karls tecknade bilder.

42

En målning som visar en ung, kortklippt Karl XII klädd i en blå rock med gyllene runda knappar och uppvikta manschetter.

43

En karta som visar Karl XII:s krigståg i östra Europa.

Karl XII fick se många platser i Europa.

Han krigade mot danskarna, seglade över Östersjön till Ryssland (Narva). Tågande genom nuvarande Baltiska staterna och Polen, vände och tågade tvärs över Polen till Ryssland och

Poltava. Därifrån gick färden till Osmanska riket och staden Bender. Sedan gick färden genom Europa och tillbaka hem till Sverige längst västkusten.

43

Ett fotografi på Karl XII:s peruk.

Karl XII var känd för att leva enkelt, ha enkla kläder och inte bära peruk som var på modet. Men när han red hem från Turkiet bar han den här peruken för att inte bli igenkänd.

44

Tre bilder

En tecknad bild som visar ett timrat litet trähus med grästak. Utanför huset står en kvinna och ett barn. Längre fram står en karolin som håller sitt gevär över axeln.

I soldattorpet brukade hela familjen bo i ett rum. Med många barn blev det trångt.

Karolinen fick en uniform som brukade bestå av en blå rock, skinnbyxor och gula strumpor. På ryggen hade han en ränsel (ryggsäck).

Ett fotografi på en granatväska, en krutflaska och en patronhållare som en karolin har haft. Granatväska är fint dekorerad med en kungakrona och siffrorna XI även de andra föremålen har dekorerats.

Här är några vapen som har tillhört karoliner: en musköt (gevär), en pistol och en värja.

45

En tecknad bild som visar hur soldaten Lorenz står fastbunden vid en påle. Han har blivit piskad på ryggen så att det blöder.

45

En tecknad bild visar den förklädda soldaten Ulrika Eleonora som kramar om pigan Maria Lönman.

46

Ett fotografi på Karl XII:s skalle. Här ser man tydligt ett stort hål i skelettet på höger sida strax framför örat.

47

Ett fotografi på en bronsstaty där Karl XII står och tittar rakt fram samtidigt som han pekar med ena handen på något i fjärran. I andra handen håller han ett svärd. Bokens författare har lagt till på bilden, en vit duva som är på väg att landa på kungens hand. Om man vill se statyn så finns den i Kungsträdgården i Stockholm.

Karl XII har blivit ihågkommen på olika sätt. En del har sett honom som en hjälte och rest statyer över honom. Andra tycker att han är den som gjorde slut på den svenska stormaktstiden. Dessutom orsakade han mycket lidande bland människor både utomlands och hemma i Sverige.